

Struikrietzanger

nieuw voor het NVWC-werkgebied

Het verhaal over de ontdekking van een zeldzaam KBV'tje (klein bruin vogeltje) en wat er de dagen erna gebeurde op die plek

door Gerrit Jan Klop, fotografie Paul van Veen

Het was een prachtige ochtend op vrijdag 16 juni toen mijn vrouw Martine en ik besloten een stuk te gaan wandelen. Gekozen werd om een bekend rondje te maken over de Driftsteeg en de Woerdsteeg in het noordelijke deel van Mariënwaardt. Laat in deze annalen vastgelegd zijn dat ik bij het pakken van onze fietsen tegen Martine heb gezegd: "Ik ga vandaag een struikrietzanger vinden!"

Het zal een uur of 10 geweest zijn toen we op de fiets vanaf de Parallelweg West de Zeedijk op draaiden vlak naast de spoorwegovergang. Op dat moment hoorde ik zuidelijk van de Zeedijk een vogel zingen. Dat gebeurt wel vaker natuurlijk en eigenlijk lieten op dat moment meerdere vogels zich horen. Putters riepen vanuit de top van een els, een grote bonte specht richtte zich tot bedelende jongen vanuit de populieren, langs het spoor zong een grasmus en ik vergeet er vast een paar te noemen. Dit alles registreer ik altijd bijna automatisch.

Maar bij deze vogel ging dit automatisme stuk. Een aantal luide, wat trage uithalen deden denken aan een zanglijster, maar de wat korte riedeltjes er tussendoor zorgden ervoor dat het iets anders moest zijn. Snel maak ik de overweging om even te stoppen maar besloot dat niet te doen. Wellicht zou ik dan een tijd daar stilstaan en dat zou misschien snel saai worden voor Martine. Op de terugweg zouden we er weer langskomen en dan zou zij door kunnen fietsen naar huis. Achteraf best een dappere en risicovolle keus.

Grote opluchting

Twee uur later komen we weer in de buurt van het spoor en tot mijn grote opluchting kan ik vanaf een meter of 30 de vogel al duidelijk horen zingen. Grote opluchting, want het had mij tijdens de wandeling niet losgelaten. De vogel zit te zingen onderin een 7 meter hoge wilg net aan de overkant van een brede sloot die daar naast de Zeedijk loopt en klinkt als een ... gekraagde roodstaart. Dit gaat na zes herhalingen over in traag oplopend arpeggio do-mi-la, do-mi-la, do-mi-la. Dit had ik echt nog nooit gehoord. Een bosrietzanger kan perfect imiteren en daar dacht ik eerst even aan, maar die zingt altijd sneller en pruttelender. Ook is de bosrietzanger veel sneller afgeleid en wisselt dan snel van strofes. Deze vogel klonk rustiger met trage strofes die soms tot wel tien keer herhaald werden. Op dat moment werd mij duidelijk dat ik zeer waarschijnlijk een struikrietzanger had gevonden.

Ik maakte snel een opname van de zang en deelde die in de app-groep van de vogelwerkgroep. De vraag erbij was: "Een atypische bosriet of heb ik hier een struikriet te pakken?" Je blijft toch voorzichtig met al te stellige conclusies, omdat er in die app-groep vogelaars zitten met veel meer kennis dan ik. Toen precies die vogelaars al heel snel op de app reageerden met uitroepkens, hoofdletters en instructies waar ik op moest letten, wist ik het helemaal zeker. Het was er een! Een kwartier later kwamen de eerste

vogelvrienden aanrijden. Tom Zeegers kreeg hem in zijn telescoop en kon ook een belangrijk kenmerk zien: de korte handpenprojectie. Culemborg had zijn eerste struikrietzanger! Nou ja, Culemborg? Daar ontstond een paar dagen later nog een leuke discussie over omdat hij eigenlijk in West Betuwe zat te zingen. De gemeentegrens lag precies in de brede sloot.

DING DING DING DING

Ik ontkom er niet aan om ook wat meer te vertellen over de plek. Het was namelijk een van de meest onrustige plekken in het buitengebied van Culemborg. In de middag continu scholieren die joelend voorbijfietsten en flink wat autoverkeer kiest die plek om het spoor over te steken. Maar wat iedereen die naar de vogel is komen luisteren zich herinnert, zijn de treinen. DING DING DING DING; iedere drie minuten ging de spoorwegovergang 'aan' omdat er een trein voorbijkwam. Weet ook dat de treinen naar het zuiden stapvoets moesten rijden omdat het spoor daar wat verzakt is, waardoor het getingel extra lang te horen was. Ik denk dat we overdag 25% van de tijd in het lawaai van de overgang stonden. Gelukkig trok de struikrietzanger zich daar niet veel van aan en bleef hij uitbundig proberen een vrouwtje naar zich toe te zingen.

De dagen daaropvolgend hebben zeker 50 vogelaars uit het hele land deze 'makkelijke' struikrietzanger bezocht. Ook zelf ben ik regelmatig wezen kijken of hij er nog zat, maar ook om te controleren of er wellicht wat overenthousiaste fotografen met het afspelen van de zang de vogel proberen mooi voor de camera te krijgen. Dat is in Nederland verboden, omdat het een actieve verstoring van de vogel is. Gelukkig heb ik maar één keer een fotograaf hoeven aanspreken.

Paring

Op woensdag, een paar dagen na de ontdekking, was ik er vroeg in de ochtend en was de struikrietzanger weer luid in zijn favoriete wilg aan het zingen. Opeens was de vogel mooi zichtbaar en actief de interactie aan het zoeken met een andere vogel. Samen bewogen ze zich door de wilg en tot mijn grote verbazing werd er opeens gepaard. De struikrietzanger had een vrouwtje naar zich toe gezongen! Nou hoefde dit niet per se ook een struikrietzanger te zijn. Er zijn meldingen van gemengde paartjes met bosrietzanger. Helaas hebben we nooit kunnen vaststellen of dit vrouwtje ook een struikrietzanger is geweest. Tot twee weken erna is in ieder geval nog een struikrietzanger op de plek aanwezig geweest. Wellicht is dit het tweede 'zuivere' broedgeval van deze soort geweest (na een paar op Texel in 2021), maar dat zullen we nooit zeker weten. Voor de zekerheid hebben we bij waarneming.nl snel een embargo laten instellen om de kans op verstoring zo klein mogelijk te houden. Een embargo zorgt ervoor dat waarnemingen van die soort in een gebied niet meer gepubliceerd worden tot een bepaalde datum. Voor mij was deze ontdekking een droom die uitkwam: zelf een echte zeldzaamheid ontdekken en die daarna kunnen delen met vrienden en andere vogelaars. Terwijl ik dit typ, merk ik dat ik weer zit te glimlachen.

Over de struikrietzanger

De struikrietzanger is nauw verwant aan onze kleine karekiet en de bosrietzanger en lijkt daar ook behoorlijk op. Subtiele kenmerken zoals de korte handpenprojectie, een wat langere snavel en de wat duidelijker oogstreep voor het oog zijn in het veld vaak moeilijk te zien. De zang is verreweg het beste kenmerk. Meesterlijke imitaties die verweven worden in trage strofes die 5 tot 7 (soms 10) keer worden herhaald. Ook zitten er soms hele mooie snelle echte toonladdertjes in zijn zang die geen andere vogel kan maken.

Het normale broedgebied strekt van Zuid-Finland en de Baltische staten in het westen tot Siberië boven Mongolië in het oosten. Deze soort overwintert in India en daardoor wordt Europa eigenlijk nooit voor eind mei bereikt. De laatste jaren is de struikrietzanger zich sterk naar het westen aan het uitbreiden. Dit zien we in Nederland al duidelijk door steeds meer voor- en najaarsmeldingen de laatste jaren 🐦